

Список використаних джерел:

1. Издержки промышленности / Под ред. проф. Адамова В. Е. - М.: Финансы и статистика, 1987.
2. Экономика (теория и практика предпринимательства) / Под ред. Камаева. В. Д. — М.: Изд-во МГТУ им. Н. Э. Баумана. 1993.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 „Витрати”, затв. Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21.06.99 р. під № 27/4248
4. Hilton R.W., Maker M.W., Selto F.H. Cost Management: Strategies for Business Desions. – McGraw Hill, 2000.
5. Horngren C.T., Foster G., Datar S.M. Cost Accounting: A Managerial Emphasi. – 10 th ed. – Prentice Hall, 2000.
6. Хорнгрен Ч. Управленческий учет / ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар. – 10 – е изд.; пер. с англ. – СПб: Питер, 2007. – 1008 с.
7. Голов С. Бухгалтерский учет и финансовая отчетность малых и средних предприятий / С.Ф.Голов//Бухгалтерский учет и аудит. – 2010. - №10. - С. 3 – 15.
8. Друри К. Управленческий и производственный учет / К. Друри; пер. с англ. (учеб.). – М.: ЮНИТИ – ДАНА, 2002. – 1071 с.

Ключові слова: витрати, собівартість, калькуляція, методи калькулювання.

Ключевые слова: затраты, себестоимость, калькуляция, методы калькулирования.

Key words: costs, cost price, cost distribution, cost distribution methods.

УДК 658.5.011

Голіонко Н.Г., асистент, ДВНЗ
«Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана»

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО БІЗНЕСУ НА ВІТЧИЗНЯНИХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Голіонко Н. Г. Передумови розвитку електронного бізнесу на вітчизняних фармацевтичних підприємствах. У статті проаналізовано ендогенні та екзогенні чинники, які можуть впливати на розвиток електронного бізнесу на вітчизняних підприємствах. Наявність таких позитивних та негативних передумов визначає можливості подальшого переходу до технологій електронного бізнесу.

Голионко Н. Г. Предпосылки развития электронного бизнеса на отечественных фармацевтических предприятиях. В статье проанализированы эндогенные и экзогенные факторы, которые могут влиять на развитие электронного бизнеса на отечественных предприятиях. Наличие таких позитивных и негативных предпосылок определяет возможности дальнейшего перехода к технологиям электронного бизнеса.

Golionko N. Pre-conditions of Electronic Business Development at Domestic Pharmaceutical Enterprises. The article analyses endogenous and exogenous factors that can influence development of electronic business at domestic enterprises. The presence of such positive and negative pre-conditions determines possibilities of further passing to technologies of electronic business.

Постановка проблеми. Сучасні умови господарювання вітчизняних підприємств характеризуються високою динамічністю середовища, яка пов'язана із необхідністю

швидкого та ефективного прийняття управлінських рішень. Значно сприяють адаптації до зовнішніх умов та реалізації власних цілей інформаційні системи (ІС) і технології, які застосовуються на більшості вітчизняних підприємств. Ступінь інтеграції ІС у господарську діяльність підприємства визначає можливість його переходу у електронний бізнес, тобто такий, у якому вся сукупність внутрішніх і зовнішніх зв'язків і процесів підприємства підтримується і забезпечується відповідними інформаційними комп'ютерними технологіями з метою отримання більш високої економічної ефективності порівняно з традиційним бізнесом. Проте не всі підприємства мають достатні умови для розвитку е-бізнесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Передумови розвитку електронного бізнесу визначаються, в першу чергу, загальними умовами функціонування економіки країни. Виходячи з таких умов, а також відповідно до рівня впровадження інновацій, інформаційної безпеки та належних урядових зобов'язань щодо електронної комерції The Economist Intelligence Unit щорічно визначає рейтинг електронної готовності серед країн, який характеризує наявний стан та потенційні можливості підвищення електронізації бізнесу в конкретній країні. Україна за цим рейтингом у 2004 році посіла 54 місце (з 65 країн), у 2005 році - 57 місце (з 65 країн), а у 2006 – 61 місце (з 87 країн), у 2010 – 145 (з 183 країн), що свідчить про недостатню розвиненість української інфраструктури телекомунікацій (одне з останніх місць у рейтингу) та про спадний рівень уваги до питань інформатизації в державі (зниження показника). Однак сам факт присутності країни у такому рейтингу є ознакою наявності передумов розвитку е-бізнесу [1]. Число світових компаній, які ведуть електронний бізнес, постійно зростає. Якщо у 1997 році було більше 2 000 компаній, залучених у сферу B2B, то у 1999 р. їх кількість досягла 44 000, у 2004 р. - більше 1 млн., а у 2010 – близько 2 млн. [2]. Світові фармацевтичні компанії також серед лідерів розвитку електронного бізнесу.

Невирішені частини проблеми. Проте, не всі підприємства однаково готові до застосування е-бізнесу, тим більше до роботи в Мережі. Існують певні передумови, які визначають (не)успішність розвитку електронної форми господарювання конкретним підприємством.

Метою статті – є оцінка попередніх умов (макро- та макrorівня) розвитку на вітчизняних фармацевтичних підприємствах технологій електронного бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Автори монографій, численних статей і публікацій [2,3,4,5] підкреслюють важливість фінансових, технічних, технологічних, кадрових та інших аспектів розвитку підприємств, зважаючи на сучасні інформаційні умови господарювання. Узагальнюючи погляди науковців і практиків пропонуємо поділити передумови розвитку електронного бізнесу на ті, що існують на макrorівні (на рівні держави) та мікрорівні (на рівні підприємств), як це подано на рис. 1. Причому слід зауважити, що передумови переходу до технологій е-бізнесу можуть бути як позитивними, так і негативними.

До передумов державного рівня віднесемо політичні, нормативно-правові, соціальні, технологічні, економічні передумови та міжнародні події. На рівні підприємства матиме значення відповідна стратегія розвитку, оргструктура та мотиваційний механізм у компанії, наявні методи управління, науково-технічний потенціал і техніко-технологічний рівень підприємства, рівень кваліфікації персоналу і фінансові можливості переходу у нові умови господарювання.

В Україні нормативно-правові передумови ведення е-бізнесу можна поділити на дві складових. Перша – законодавчі документи, які регулюють діяльність суб'єктів господарювання і фармацевтичного ринку в цілому. За оцінками експертів вони є належними, але ще можуть бути вдосконалені в частині дотримання правил GMP, застосування елементів страхової медицини тощо. Друга складова – нормативні документи щодо запровадження електронних методів ведення діяльності в Україні. Головними є закони «Про електронний цифровий підпис», «Про електронні документи та

електронний документообіг», «Про Національну програму інформатизації» та інші. Багато також проектів документів, які потребують суттєвого доопрацювання. Йдеться про питання оподаткування, використання електронного підпису та документообігу, правовий захист комп'ютерних систем, захист прав споживачів, надання правового статусу електронним документам, захист авторського права в Інтернет, захист основних прав людини у Мережі тощо. Отже, законодавчі передумови розвитку е-бізнесу знаходяться на початковому етапі формування і потребують подальшого вдосконалення (щодо запобігання шахрайству, порушення прав інтелектуальної власності і т.д.).

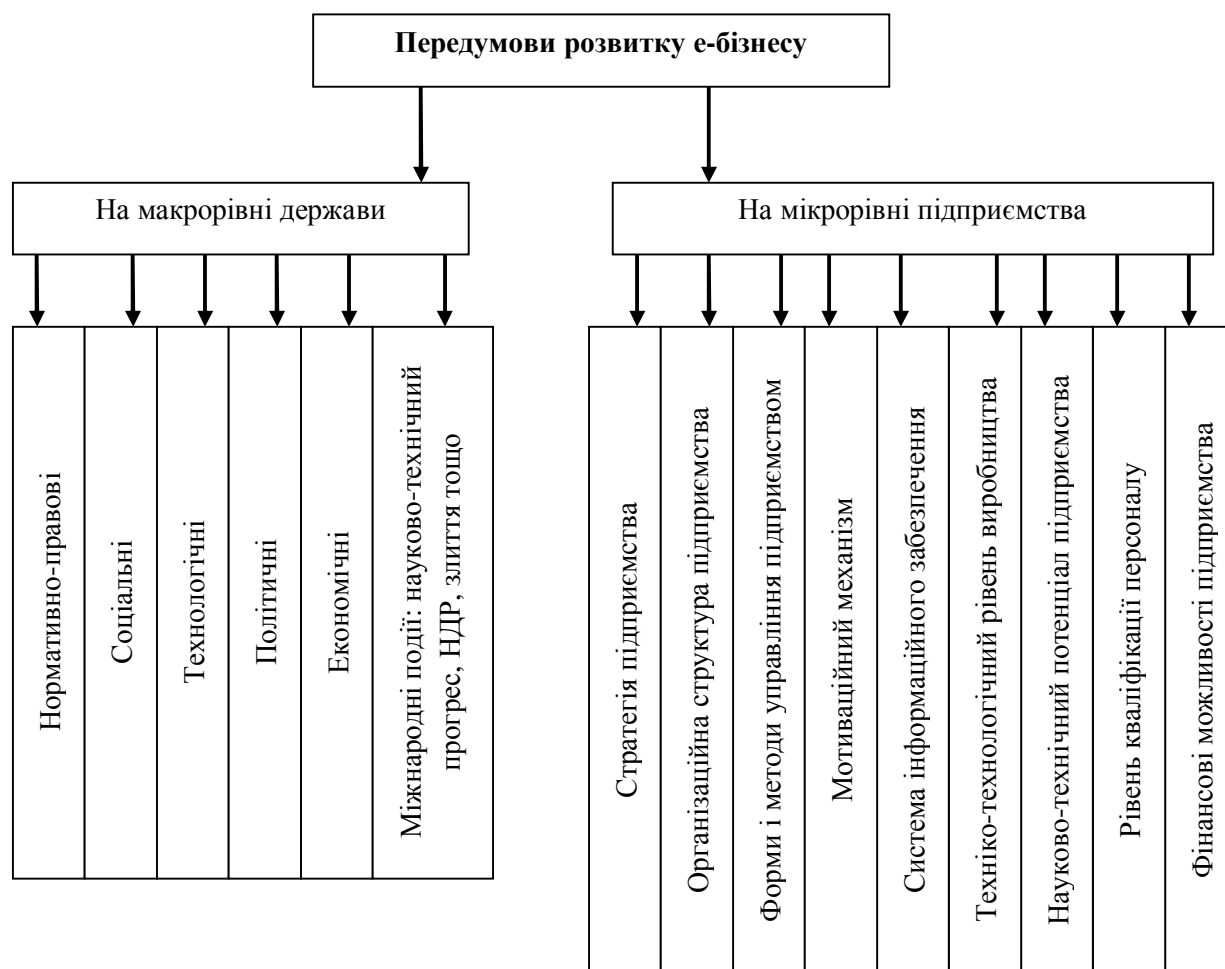


Рис. 1 - Передумови розвитку електронного бізнесу

Соціальні передумови переходу до е-бізнесу полягають, в першу чергу, у можливості і готовності населення до використання мережі Інтернет для бізнесу, розваг, для купівлі-продажу товарів та послуг тощо. Такі можливості пов'язані із економічним становищем громадян, ступенем розвитку ІКТ (інформаційно-комп'ютерних технологій), законодавчим забезпеченням доступу і безпеки у Мережі, з одного боку, та, з іншого, зацікавленістю і сприянням держави у розвитку електронного бізнесу через впровадження передовсім навчальних програм (у школах, університетах), забезпеченні відповідним технічним обладнанням, науково-методичною літературою тощо. На наш погляд, в Україні вказані позиції вирішуються неналежним чином, особливо у віддалених регіонах відсутні як технічні засоби, так і кваліфікований викладацький персонал, що ускладнює розвиток е-бізнесу.

Технологічними передумовами будемо вважати відповідну інфраструктуру для розвитку електронного бізнесу (створення серверних комплексів, мережевої інфраструктури, прикладних програмних комплексів, впровадження ERP-систем і консалтингу тощо), яка є досить розвинута. Досліджено, що частка України у світовому ринку ІТ-послуг є незначною, проте частка вітчизняного ринку ІТ-послуг щорічно

збільшується, що є позитивним фактором розвитку е-бізнесу в Україні. Стосовно фармгалузі, слід зауважити, також високий технічний і технологічний рівень забезпечення підприємств (переважно великих), що передбачено нормативними документами. Проте, вдосконалень потребує значна більшість фармпідприємств, які не відповідають вимогам належної виробничої практики.

Політичні передумови особливо характерні для фармринку (лобіювання перенесення термінів початку дії нових правил на ринку за стандартами GMP, затвердження нормативних актів, сприятливих для визначених суб'єктів фармринку тощо), що в цілому стримує розвиток прозорої системи розробки, виробництва і продажу лікарських засобів (ЛЗ) в умовах електронного бізнесу.

Економічні передумови розвитку е-бізнесу передбачають належний рівень розвитку країни в цілому. Натомість низький економічний рівень розвитку України, уповільнені темпи зростання ВВП (відповідно і відсотка витрат на ЛЗ), зростання цін на ЛЗ тощо є перешкодами для розвитку е-бізнесу. На думку експертів, зменшення ступеня залежності економічних процесів від політичних рішень могло би сприяти пришвидшенню процесів розвитку електронного бізнесу в країні.

Міжнародний досвід розвитку е-бізнесу, зокрема у фармацевтичній сфері, належним чином вивчається в Україні. Серед подій, які останнім часом притягли увагу вчених є аутсорсинг, науково-дослідні розробки (створення блокбастерів (блокбастери – ЛЗ з ринковим сегментом у понад 1 млрд.дол.США) тощо), злиття і поглинання, запровадження контрактного виробництва, інше. Розвинені країни сьогодні вбачають у електронному бізнесі потужний механізм економічного підйому і розширення ринків збуту товарів і послуг, тому е-бізнес підтримується і стимулюється як на державному рівні, так і у конкретних компаніях. Наприклад, у США з 1998 року діє Закон про звільнення від оподаткування операцій, здійснених через Інтернет, який звільняє від податку з продажів, доступ до Інтернет, а також послуги, надані по Мережі. Натомість в Україні ще тільки запроваджуються підвалини розвитку електронного бізнесу (та е-комерції), тому розумне запозичення міжнародного досвіду буде доречним.

Передумови розвитку електронного бізнесу на рівні підприємств - друга група передумов розвитку е-бізнесу (рис. 1.), стан складових якої особливо впливає на ступінь готовності компаній до переходу у Інтернет-простір. Визначальним є наявність загальної стратегії розвитку підприємства, стратегічних напрямків розвитку, зокрема ІТ-стратегії, яка би передбачала підвищення ефективності бізнесу в тому числі за рахунок інформаційних систем і технологій [6]. Проаналізовані стратегії найбільших вітчизняних фармацевтичних підприємств підтверджують обов'язкове застосування ІС при виробництві ЛЗ на підприємствах та у процесі управління компаніями, що є позитивною передумовою розвитку електронного бізнесу. Комплексна автоматизація процесів, регулярний аналіз макросередовища та його впливу на внутрішні процеси компанії може суттєво підвищити ефективність прийняття управлінських рішень.

Оптимізація організаційної структури підприємства – важлива передумова трансформації компанії при переході до електронного бізнесу [6]. Причому, організаційні зміни на підприємстві з метою досягнення стратегічних цілей є першочерговими щодо впровадження ІС та корпоративної інформаційної системи, яка є, на нашу думку, обов'язковою складовою реорганізації системи інформаційного забезпечення. Але управлінська інформаційна система (УІС) є лише інструментом для підвищення ефективності системи управління підприємства. І оцінити доцільність використання УІС з точки зору перспектив набуття конкурентних переваг необхідно після визначення стратегічних цілей підприємства і формування критеріїв оцінки (у кількісному вимірі).

Досліджено, що переважно великі фармпідприємства в Україні впроваджують корпоративні ІС. Прикладом є ВАТ «Фармак», «Фармацевтична фірма «Дарниця», ЗАТ НВЦ «БХФЗ» - лідери української фармпромисловості за обсягами виробництва і продажами продукції. На підприємствах впроваджено сучасні автоматизовані системи

управління, які дозволяють автоматизувати планування і управління виробничою діяльністю. Переважна більшість фармкомпаній тільки планують, або щойно розпочали впровадження інформаційних систем, що потребує значних зусиль і засобів для повної реалізації проекту.

Застосування інформаційних технологій вітчизняними фармацевтичними підприємствами потребує адаптації їх організаційної структури, яка стане більш «пласкою», зокрема, через скорочення чисельності середньої ланки управління. Одночасно відбуватимуться зміни у формах і методах управлінської діяльності на підприємстві, прискориться процес прийняття управлінських рішень, перевага віддаватиметься кількісним методам в управлінні, зміняться принципи і функції управління, про що ми згадували у першому розділі.

Встановлено, що робота з модернізації діючих фармпідприємств і їх техніко-технологічний рівень поступово підвищується. Проте масштаби цієї діяльності залишаються ще недостатніми. Причиною невисоких темпів оновлення виробничої бази вітчизняних хіміко-фармацевтичних підприємств (ХФП) є відсутність в Україні власного виробництва багатьох видів технологічного обладнання. Вартість нового імпортного обладнання є достатньо високою і можливість його придбання в умовах обмеженості у більшості вітчизняних фармвиробників власних фінансових ресурсів потребує використання нових перспективних джерел фінансування. Однак на відміну від інших галузей національної економіки присутня позитивна тенденція до зростання техніко-технологічного рівня розвитку фармацевтичних підприємств.

Відсутність коштів на підтримку основних засобів вказує на другорядність для більшості підприємств витрат на інформаційні системи. Хоча, в той же час, впровадження ІС є менш витратним, ніж закупівля нових верстатів або виробничих ліній. При цьому, наприклад, наявність грамотно впровадженої ERP-системи дозволяє істотно скоротити витрати управління. Тому керівники низки підприємств прагнуть розвивати власну інформаційну інфраструктуру, вбачаючи в цьому менш затратний спосіб економії витрат – не за рахунок покращення якості продукції, але за рахунок підвищення швидкості і ефективності бізнес-процесів. Рівень науково-технічного розвитку будь-якої галузі, окремого виробництва знаходиться в тісній залежності від наявності необхідного кадрового потенціалу, що має відповідну кваліфікаційно-професійну підготовку, а також відповідний інтелектуальний потенціал, який визначається обсягом і якісним складом об'єктів інтелектуальної власності.

Кадровий потенціал промислових підприємств фармацевтичної галузі характеризує висока частка працівників, які мають вищу освіту. Кваліфікований, спеціально підготовлений персонал є гарантом якості продукції і ефективного використання всіх видів ресурсів підприємства. Розраховувати на успіх без спеціальної підготовки, перепідготовки, атестації та ротації кадрів не доводиться. А тому кадрова політика підприємств має бути спрямована на можливості укомплектовування штату працівників достатньою кількістю висококваліфікованих спеціалістів, які здатні на високому рівні вирішувати професійні завдання і таким чином забезпечувати умови для підвищення конкурентоспроможності підприємства та його економічного зростання.

На відміну від західних фармацевтичних компаній характерною для вітчизняних фармвиробників залишається низька питома вага працівників, зайнятих патентною і науково-дослідною роботою, яка в середньому не перевищує 0,1 %. Для порівняння в компанії Merck & Co^o цей показник дорівнює 14,3 %, в компанії Astra Zeneca – 15,8 %, Schering Plough – 17 %, BASF – 9,8 %, Cention – 27,7 % [7]. Поясненням низького відсотка НДР у фармгалузі може бути незначне фінансування підприємствами НДР та нестача державних коштів, що пов'язано з відсутністю довгострокових пріоритетів інноваційного розвитку, інвестиційною непривабливістю розробок, відсутністю масштабного запровадження світових стандартів на етапах НДР ЛЗ, низьким статусом вченого та ролі науки у суспільстві.

Подальший розвиток науково-технічного потенціалу фармації потребує відповідних інвестицій. Недостатність інвестиційних ресурсів, на думку експертів, є головним стримуючим фактором у процесі інноваційного розвитку галузі та переходу до технологій е-бізнесу. Серед інших стримуючих факторів як макрорівня, так і характерних для підприємств, наступні: 1) недостатній рівень розвитку інфраструктури е-бізнесу: електронних платіжних систем, служб кур'єрської доставки, послуг електронного банкінгу, Інтернет-трейдингу тощо; 2) проблема конфіденційності та цілісності даних, збереження прав інтелектуальної власності; 3) неможливість реалізації спільних стратегічних дій (у електронній економіці можливості для підприємців (великих виробників сировинних і експортних товарів, продуктів їх переробки) визначатимуться їх здатністю до вступу у різні форми кооперації з великими компаніями, а не створенням окремого власного торговельного майданчику, як це є до сьогодні); 4) незначне розповсюдження систем управління виробничою, торговою, фінансовою діяльністю корпоративного рівня. На Заході весь бізнес всередині компанії здійснюється у електронний спосіб, тому вихід у світ електронної комерції – закономірний результат еволюції власних внутрішніх інтегрованих систем управління виробництвом, стосунками з покупцями. В українських компаніях автоматизація внутрішніх бізнес-процесів ще не завершена, тому і створення інфраструктури управління бізнесом на початковому етапі.

Висновки. Аналіз показав, що вирішальним фактором успіху розвитку електронного бізнесу є не самі інтернет-технології, а така організація діяльності на підприємстві, за якої показники ефективності зростатимуть. Впровадження ІС є частиною процесу розвитку всього підприємства, яке розвивається комплексно з методами роботи, технологіями і персоналом, і ІТ повинні органічно влитися у цей процес. Адже, ланцюжок створення переваг від впровадження електронної комерції складається зі спільних узгоджених зусиль всіх учасників процесу. При цьому мають бути забезпечені відповідні умови на державному рівні, від яких залежатиме розвиток е-бізнесу в цілому і які, як видно з аналізу рис. 1, поки що ускладнюють перехід вітчизняних підприємств до технологій е-бізнесу.

Список використаних джерел:

1. За даними сайту - www.eiu.com,
2. Карминский А.М., Черников Б.В. Информационные системы в экономике: В 2-х ч. Ч.1. Методология создания. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 226 с.
3. Фармацевтична енциклопедія / Голова ред.ради В.П. Черних. – К.: «МОРІОН», 2005. – 848 с.
4. Плєскач В.Л. Технології електронного бізнесу /Монографія.– К.: КНТЕУ, 2004 – 226 с.
5. Белошак В.А., Загорий Г.В., Усенко В.А. Стратегическое управление и маркетинг в практике фармацевтических фирм: Учебное издание.–К.:РИА «Триумф», 2001.– 104 с.
6. Голіонко Н.Г. Впровадження інформаційних систем управління: методологічний аспект // Стратегія економічного розвитку України: Наук. зб. – вип. 26/27. – К.: КНЕУ, 2010. – С.178-183
7. Посилкіна О.В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва: проблеми фінансового забезпечення: Моногр. / М-во охорони здоров'я України. – Х.: Вид-во НФАУ: Золоті сторінки, 2002. – 528 с.

Ключові слова: електронний бізнес, інформаційні системи, Інтернет, фармпідприємства, управління, економічні, соціальні, техніко-технологічні фактори.

Ключевые слова: электронный бизнес, информационные системы, Интернет, фармацевтические предприятия, управление, экономические, социальные, технико-технологические факторы.

Keywords: electronic business, information systems, Internet, pharmaceutical enterprises, managements, economic, social, technical-technological factors.